

ACC. N:R M. 15792:1-22.

Landskap: Skåne Upptecknare: Ligfrid Svensson, Hööv
Härad: Fresta Berättare: " "
Socken: Hööv Berättarens yrke: f. d. vagnmakare
Uppteckningsår: 1963 Född år 1880 i Hööv

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Begravning. s. 1-22
(sockn. a° sid. 22.)

LUF 70

15/2-63

Skriv endast på denna sida.

Dessa uppgifter om begravning gäller Flörs socken i Malmöhus län. Som jag minns från min barndom. Jag är född 1880. Fattighjonens begravning försiggick i all änkhet med svart kista ty dom var billigast å sparsamt med blommor. En torparens begravning berodde helt på slakten, böndernas begravning var mycket varierande. prästbegravning är ju särskilt högtidligt på många vis det är ofta en Biskop som förrättar akten. Herremansbegravning varierar allt efter som denna man beklätt olika hedersposter. Då någon var död meddelade man detta direkt till prästgården, då man fick uppgiva namn å adress samt vilken läkare som konstaterat dödsfallet, läkaren i sin tur meddelade dödsorsaken till prästgården där detta blev antecknat, fans flaggstång på gården blev ju flaggan hissad på halv stång, var det en kommunalman blev flaggan även hissad på halv stång på kommunalhuset, redan för ett tjugotal årsen började man införa dödsannonser i tidningar.

Jug 70

Första söndagen efter ett dödsfall, äfter predikan läste prästen upp alla dödsfall under veckan, följande pårsoner hava under veckans lopp avgåt med döden, så får man då höra namn och ålder, under det klockorna i tornet klämtar i fem minuter, nu sker detta med elkraft, för fick kyrkovaktmästaren ringa för hand, var det skälringning under veckan skulle detta pågå en halv timma var det ett barn börjades ringningen med lilla klockan var det en vuxen med storklockan, numera har vi ju här i Flöör tre klockor sedan en ohänd givare skängt en, efter intermässot med trollen då från stnekler sänkte den lilla klockan i klocksjön, att inför dödsanåns i tidnigar har man nog hållt på en trettioårs tid å det var nog stora allmänheten som började därmed, att sända ut tryckta bjudningskort börjades nog också för ett tjugotal år sedan, den närmaste slakten bjöds för det första, sen i andra hand kom vännerna, man hade oftast mat de kallades årdesmiddag, vi hade ju spriten ransonerad

för en del år sedan, här var då en man som skulle begravas å en släkting till denna man skulle göra begravningen han begärde då en liter å extra här för men blev nekad, efter en stunds grubblande utbrister han ja då skall jag tala om för disponenten att de blir en sargeli begravning. När man skulle beklaga dödsfallet hos en släkting eller granne klädde man sej alltid högtidskläd, var det en ungdom hade man gärna en blomma annars räckte det med en handtryckning. Innan vi hade gravkapell fick den döde stanna hemma till begravningsdagen då alltid ett vitt lakan hängdes för fönstret där den döde låg, att sluta den dödes ögon fick den göra som hade mod därtill, en salmbok sattes gärna under hakan för att tilltäppa den dödes munn, Den döde tvättades gärna innan kroppen stelnat och utfördes gärna av en äldre dam som hade det liksom sitt yrke, var det sänghalm i bädden skulle denna brännas, svepningen utfördes gärna av den dam

som tvättat liket, en fyrkantig duk lades över ansiktet, att den döde skälv laht undan kläder för sin egen liksvävning vet jag ingen, någon liklukht behövs numera inte förekomma i hemmen sedan gravkapellet tillkom dit liken flyttas så fort som möjligt å får stå där till begravningsdagen, för likklädsel användes numera sällan tyg utan det är uterlutande av papper som ser ut som tyg, att den döde lades fullt påklädd i kistan vet jag ingen, en särskild klut för döda kvinnor användes mycke men ej för män, numera fins ju kistor att få i olika storlekar å kvaliteer hos begravningsintreprenören.

Den döde lades i kistan så fort som möjligt, var det en ung flicka blev hon ofta klädd som brud, var det en förbrytare bant man samman benen så han inte skulle gå igån, hade man något ont till exempel utslag vidrörde man den döde å bad att han måste taga detta med sej i graven, ringar å smycken tog man i allmänhet av den döde

Ett litet rum upptill stora salen användes oftast som likkammare å oftast då med ett lakan för fönstret men sedan vi fått gravkapell dit den döde såndes marast möjligt har detta bruk upphört, ofta hade man ljus tända vid kistan å grane på golvet vilket i sin mån borttog likluchten, oftast skulle den döde visas för gästerna numera sättes locket på med skruvar men i min ungdom skulle man spika locket fast vilket tyckte jag hördes lite kusligt å obehagligt, någon traktering vid detta tillfälle förekom sällan, men man sjöng gärna en salmvers eller läste en bön, någon likvaka har jag inte varit med om. I min ungdom fick man beställa kistan hos någon snickare som kom å tog mått av den döde sedan dröjde det ju minst ett par dagar innan den kunde levereras färdigmalad, för viste man inte om någon annan färg än svart men numera är svart sålsynt, det skall vara imitation av något träslag ek alm eller något annat träslag å för barn oftast vit kista

Numera fins oftast järbeslag vid sidorna i form av
hantlag två eller tre vid varje sida allt efter storleken
på kistan, förr var dom mästa snickare glada för
en beställning av likkistor dom tog i regel bra be-
talt å dom behörde inte vara så värst starkt gjorda
för i regel drogs dom mycket varsamt å försiktigt med
en likkista. Vi har haft en kantor här i Flöör som hette
Eniger å han hade god tillgång på sketrå från sin
blockare skog så han lät såga upp tvätums skeplank
till sin egen likkista å händelsevis fick jag vara
med å bära honom till graven, å en sådan tyngd har
man ju alldrig varit med om, så en sådan kistasjun-
ker inte ihop på dom första femtio åren. Nu mera har
vi ju begravningsintreprenör som ställer om allt för
begravningen med skjutor å allt å då får man ju skil-
välja färg å utseende å deckorättion numera är dom
sällan helt svarta utan har färj av något träslag.
I vår byggd har det inte varit brukligt att lägga något i
kistan till den döde.

Här i vår bygd har man inte använt likbår
Likvagn har vi haft i Höör så länge jag kan min-
nas, å i många år hade vi här ett par vita hästar
som för det mesta var förspända för likvagnen då
den skulle ut. Oftast ville begravningsgästerna se
liket innan locket gjordes fast, många gånger bjöds
då ett glas vin, någon likvaka förekom inte i dessa
bygder, men likvagn har vi haft här i all min tid
dom var särskilt prydda med tak som uppbars av
fyra svarvade pelare, å kors på taket, ibotten var ett
löst flak att sätta kistan på, som fick dragas tillbaka
och sedan skjutas inn med kistan på, Likbilarna kom
i bruk i och med begravningsinprenörerna som stälde
om all transport av den döde, men det kostade ju peng-
ar, så fattigt folk fick hjälpa varandra med att bära varandra
till sista vilorummet, jag minns att dom använde så kallade
likhandukar som var så långa att dom räckte under kistan
å upp om axlarna på bärarna vid båda sidorna, så vid

kyrkogrunden möttes likföljet av klockaren som kom före processjonen å sjöng högt å tydligt en salm ånda fram till graven. jag var med på en begravning då klockaren glömde att komma så damens mor som skulle begravas blev förtvirlad att där inte skulle skjungas vid graven så jag frågade om jag fick försöka att agera klockare å det gick bra så är det ju bara skönt att kunna vara till nytta någon gång. Utfärdstal var inte brukligt i våra bygder. kistan bars alltid ut stora ingången med fatändan före, å något att kasta åfter kistan brukades inte, sj håller att det skulle vara några särskilda personer som skulle bära kistan ut ur huset. I begravningsprocessionen gick alltid dom närmaströrjande först å hålst 4 i varje led, å före kistan två prästaverande med vars en sorgprydd präststav sirka två m. långa numera är det brukligt vid dom flästa begravningar med sorgstavar annars förr var det mest för lite förnåmare folk bruket har nog förekommit i en fåmtioårs tid.

I regel går båda prästaverande före kistan å därtill utses i regel någon nära släkting eller god vän till den hädangångne, här är det ingen som minns att begravn^{ing}skorset burits i begravningståget, sedan har nog upphört för en femtio år sedan, att någon gått före kistan utan präststavar har här inte förekommit, ej heller har någon sjungit framför kistan före klockaren ej heller att lejda kvinnor så kallade gråtorshor gått före kistan å gråtit, någon musik vid begravning har här inte förekommit utom i kyrkan, kvinnor å barn förekom endast då det var nära släktingar som var döda å dom fick följa med ända fram till graven. Min fader hade ~~så~~ bröder å alla var födda med lyte som farinor skäl tagit bort för han visste hur dom hade tillkommit, men sade han när jag blir död å ni följer mig till graven får ni stanna vid grinden tills graven är igenskottad annars får ni lyten tillbaka, å dom dom gjorde som dom blivit tillsagda å inga lyten har komit tillbaka.

Begravningsprocession som var gående skulle helst vara fyra i varje led bak efter kistan, med två prästaverande före liktåget, kvinnorna skulle om möjligt föras av sina män, barn förekom mycket sällan, kistan fick icke sättas på marken, å några sörjstenar ^{här} här inte förekommit, alla i processionen fick gå fram till graven, många hade en blomma som kastades ner på kistan i den öppna graven. Klockaren här brukar möta vid kyrkogårdsgrindarna å går då framför processionen å sjunger en salm, fram till graven mången gång gick prästen vid hans högra sida fram till graven. Självspillingar skulle begravas på en gång längst i norr. Klockaren tog gärna emot en slant vid varje förrättning å så naturligtvis bjudning till begravningen då det var utrikt till ett bra skönmål, Klockaren hade ju liten lön det måste utgöras ju i natura bostället till klockare befattningen utgjorde ju huvudsakliga lönnen, så det berodde ju mycket på hur detta ställe sköttes.

ACC. N:R M. 15792: //

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Vi hade en klockare här för ett förtiotal år sedan som hette Eminger, södra sveriges sköttigaste plockare han var också en intreserad landtbrukare men mycket originell, han arbetade då det intreserade honom isynnerhet, vid augusti månaden då det var klart väder kunde han gå bakom plojen näst hela natten å sjunga de vackraste oppra bitar för sina oxar för han plöjde aldrig utan med oxar, vist hade han en gammal häst som hette Koak men de var inte något å sätta för en plog, nå ett par kraftiga oxar för plojen en opprasångare som höll i tacklorna som sjöng av jårtans lust, Kantorn hade varit opprasångare innan han sökte klockarebefattning en i Höör å de gjorde han för bostället skull, han var glad vid djur, han å gamle Koak dom åt havregröt ihop. Kantorn var å förblev unghärlig all sin tid å glad vid mat var han så det var alltid han som var först till bords vid bröllop å årdeskallas han behövde aldrig bjudas mer än en gång, å tacksam var han för god mat.

Var det någon begravning på söndagen var det alltid efter högmässan å det var förenat med kostnad, 100 kr kostade det att bli jodfäst i kyrkan och i regel var då kyrkan klädd med blomar var det i sommartid var det ju alltid extra grönt, var det likpredikan var det framför altaret å ej från predikstolen å alltid före skälvarmullpåkastningen även ute vid graven hålles ofta numera korta tal åt den dödes minne. Tid skälvaringning som numera pågår endast i fem minuter, förr var det en halvtimme, å fick då ringas för hand numera är det ju el kraft, är det för barn börjas ringningen med lilla klockan å för vuxna med stor-klockan på förmidagen strax efter kl. tio. Begravningsringning förekommer vid alla begravningar å efter begravnningen efterringning, numera då Prästen ^{på kyrkostolen} har tillhänna givit dödsfallen under veckans lopp klämtar det några slag i tornet för alla, om det är fattiga eller rika i döden äro vi lika.

Någon ringning då man öppnat graven har här inte förekommit, all ringning utföres av kyrkogårdsvaktmästaren, förr lyfte man oftast på huvudbonaden då man hörde själaringning, begravningsringning förekom vid alla begravningar och efterringning efter begravningen, det var ofta lite vidskeplighet å tydor vid återfärden hem efter en begravning.

Begravningskalas har förekommit i lång tid tillbaka och ännu är det väl sällan att inte någon sorts bjudning förekommer vid en begravning, man det är ju alltid efter skälva begravningen å detta kallades Årde.

Ofta hade gästerna förning med sej hemifrån. en tid var det brukligt att bjuda på särskild begravningskonfäkt i svart papper, till och med blombrukorna i fönsterkarmarna blev sorgklädda, att dricka den dödes skål i vin har inte förekommit här, man väl att man bjuder vin vid olika tillfälle i hemmet under begravningsveckan, skälva begravningsmåltiden brukade vara här mot midnatt

Vid en begravning var det ju alla kyrkotjenare som blev anlitade först å främst prästen som ^{man} brukade je en slant som han i sin tur hade rätt att använda som han för gott fann, i regel har man numera för små lokaler för bjudningar så det blir för det mesta på någon resteruang, mån att dans å kortspel vet jag inte ha förekommit i dessa trakter på någon begravning. Säkallad eftergille blev det nästan alltid då någon gammal som inte orkade med på skåva begravningen blev bjudna på kaffe eller vad man hade för någott gått. Som nämnds fick ju prästen först en slant vad man ha råd med, klockaren var också tacksam för en allmosa för sitt besvär, kyrkvaktaren för ringning m. m. gravgrävare skulle ha sitt, numera klår man gärna graven med grane invändigt vilket måste också betalas, så är det bärarna som för det mest är sex dom tar här femton kr. var utom sin årslön, präststaverarna tar i regel inte betalt, det brukar vara vänner eller släktingar

Lönnar har vi i allmänhet plantats till alleträ här i dessa trakter, vem som vill å har råd kann få köpa egen gravplats, men det finns också allmänhet där det finns plats för vem som så önskar, självsplittingar skulle helst begravas på gångar längst i norr, Tälldre tider kunde någon stor präst få tillstånd att begravas inne i kyrkan mot en summa pengar, som skulle användas på olika sätt, på uppgörelsens dag skulle han så vara närmare allas dommare, å få en bra plats där uppe i himmelen, graven grävdes så fort kyrkogårdsväktaren fått besked därom å varden den skulle grävas i regel grävdes graven tre alnar jup eller noga två meter, var det tjäle i jorden fick man borra med stenborr å så kila eller i värsta fall spränga. Med granris är det nog en trättioår sedan man började bli gravarna, i min ungdom skulle begravningsgästerna skryffla igån graven kyrkogårdsväktaren hade lakt fram skryfflar så dana dom var i regel var dom i dåligt skick.

Numera gräver kyrkogårdsvaktmästaren graven å klår den innvändigt med granris så den får ju hava rikligt mått i storlek. Familjegravplats är det många är sedan man började med, det har nog varit sedan kyrkogården kom till, var familj vill ju ha sina att pysla om, någon särskild plats för barn förekom ej, utan var familj vill ju ha sina, om möjligt har man alltid grävt gravarna öster väster, Gravvårdar skall gottjänas av kyrkogårdsnämnden å det är endast utan sten som blir godkända, vi har här en särskild upmärksamhet gravsten med den dödes porträtt eller bild inhuggen i en hög reslig sten, det är vår gamle klockare Enninges vars elever låtit förevisa honom i sten, Gravhullar är numera inte brukligt utan en liten sten som utmärker var, var och en vilat, att pryda gravarna med blommor har väl alltid förkommit, särskilt vid gravsmynningsdagen, får det göras fint, numera kan ju värden av en gravplats överlåtas till mot ersättning till kyrkorådet

De blommor som näst användes på gravarna är väl kallas, ä näst vita, Numera pryder man sällan gravarna med plåt metall eller s. k. pärlkransar, pärlkransarna togs oftast hem under vintern, men sedan de tagit slut är det nog sällan att någon skaffar nya, på hösten när det är mörka dystra dagar har någon börjat att sätta ut tända lycktor vid sina gravar men det måste ju vara en ständigt tillsyn, så i regel är det bara en liten tid att det pågår, men att det förekommit en hel julgran med brinnande ljus placerad på någon grav har här inte förekommit. Här har rätt många i vår bygd undergått eldberörelse så vi har en särskild urnalund, den första urnan nedsattes för en 40 år sedan. Det var en yrkes lärare, här är dom i allmänhet positivt inställda för eldberörelse, Respekt för kyrkogårdens vigda jord förekommer allmänt, den förste som begravdes på vår nya kyrkogård här i Höör var ett nyfött barn. Att något särskilt väsen som bevakar kyrkogården är en allmän tro

Här i dessa trakter är inga andra begravningspättser än våra här befintliga kyrkogårdar gamla å nya, här begravas människor ännu på gamla kyrkogården där släkten har sina gravställe. Här i Flör har vi ett präktigt kapell med bårhus, så vid dåligt väder är det skönt att få vara under tak vid begravingar. Kapellet är skänkt av en gammal ungdom som ville blitza Gudarna med sin gåva, och en gammal ungharl skänkte marken så den har nog träffats hos sängt Loran. Kapellet användes ofta vi skälva begravingarna. Det är ju skönt att få sätta de döda i bårhuset till begravningsdagen. Alltid är det någon anhörig som följer den döde till bårhuset då han bisättes, i regel är det någon av sällskapet som läser en salm eller dylikt. Ofta hackade man gravris å strödde på vägen där liktåget skall gå fram, å gärna gjordes en åreport ut till gatan för att hedra den döde. Begravningskransar har det förekommit i all min tid, å vem som börjatt därmed är inte gått att seja

Minneskänningar hade dom ofta i min barndom men minnestavlor var mera sällsynta. Sorgdräkt var ju alltid svart, damor kunde ju ha vitt ibland det warta det misrklädde inte, något förkläde till sorgdräkt förekom inte, män väl huvudkläden, dock å slöjor. När bruket började ^{med} svart sorghatt är inte lätt at säga, ej håller var moden kom ifrån, några särskilda handkläden eller sorgnärdukar förekom inte. Männen hade ofta sorgband på hatten, på vänster arm å vänster rock-
uppslag. Någon som tillverdade minnestavlor vet jag ingen, men sådana var ofta utställda i vapenhuset i kyrkan i min ungdom, män när dom försvann eller var dom tog vägen är inte gått at weta men borta är dom. Sorgband på armen för män, har säkert brukats i trättis är om det räcker det bars väl alltid på vänster arm wem som än sörjdes. Sorjtiden var i regel tre månader, att man på senare tid ersat sorgbandet med en knapp eller kokard vet jag inte, i regel var alla begravningsgäster sorgklädda även bormen

Regel gick man inte bort på bjudningar under sorg-
tiden, bavgelig begravning förekommer väl måst inom
olika föreningar som har det på sitt program. Särskilda
ceremonier vid graven brukar förekomma vid olika ordens-
samfund som ^{brukar} sänka sin fana tre gånger över den döde
i graven innan den är igenshottad under skälva begrav-
ningen. Vet intet skälva om det borgerliga begravningsstiftet,
så det är värt att beskriva. Särskilda ceremonier brukar
förekomma vid begravning av ordensmedlemmar av olika
slag, somliga har sina egna likvagnar å faner som dom
får använda vid dödsfall, oftast förekommer minneshög-
tider efter avlidna medlemmar. fackföreningsfanor får
medhavas i kyrkan vid begravningar, prästerskapets inställ-
ning till denna sed är nog lite olika. Militärbegravning är
något särskilt, det beror måst på hur hög rang den döde ha-
de i det militära, äldre tiders sorg bland militärer var ett svart
band om vänster arm. Några ^{utlänningar} vet jag inte blivit begravna här.
Begravningskassa har här varit men den har gått omstyr.

ACC. N:R M. 15792: 2/.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Här finns begravningskassa de är nog en sextio år sedan den kom till. Inträdesavgiften är, ej uppnåt 24 år 45 kr å betas i kvartalsvis, sedan minskas avgiften efter åldren så till ex. åj uppnåt 55 år, var avgiften endast 1.40. Begravningskassans ändamål är att vid medlemns död lämna begravningshjälpen. Begravningsentreprenör har funnits här sedan ett tjugotal år tillbaka och denna omberörjer allt. Begravningskicket har förändrats i den mån att den som vill kan överlämna allt till entreprenören.

ACC. N:R M. 15792:22.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
—

